Czacki Stor (22 listop. 1788)

http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl

GŁOS
J. W. CZACKIEGO
PODCZASZECO KORONNEGO
POSŁA
z Wwa CZERNIECHOWSKIEGO
DNIA 22. LISTOPADA
NA SESSYI SEYMOWEY
IN TURNO
MIANY

1788

NAYIASNIEYSZY PANIE a PANIE MOY MIŁOSCIWY,
PRZESWIETNE RZPLTEY SKONFEDEROWANE STANY!

NIE spodziewałem się wprawdzie, ażeby bydź mogła Kwestya wnoszona, czyli należy się pospieszać z Zwierzchnością Woyskową, gdy *ad interim* Departament Woyskowy za kończący się raz uznaliśmy. Skaziłbym zaiste gorliwość Waszą Pełnomocne Stany, w Ustanowianiu Kommissyi Woyskowey, gdybym przyśpieszenia Iey nie żądał; skaziłbym wierność ukochaney mi Oyczyznie, gdybym chciał, ażeby pod nieprawym Opiekunem, to iest: Departamentem zostawić Woysko; skaziłbym

XVIII.2.4169
http://rcin.org.pl

ziłbym wreście szczere usta moie, bym mimo przeświadczenie miał co radzić Rzpltey.

Mowić zaś, czy za Radą, czy Seymem Nieustaiącym nie znayduię pory, i w czasie powiem prędzey, że lepsza Rada poprawiona Nieustaiąca, iak Seym wciąż prawodawczy; Lecz gdy przeciw Seymowi zarzucaną słyszę Gwarancyą, tych, którzy mowią, iż chcemy Traktat łamać, proszę, by w Niego wniyść i zrozumieć go chcieli, tudzież uczynić rożnicę między Negocyacyą a Konferencyą: a wszedłszy w niego wskrzszać haniebnych więzów dla Rzpltey niechcieli.

Rozumiem, żem w poprzedniczey Mowie, rożnicę Pana od Gwaranta okazał, lecz teraz tylko proszę, abyście raczyli się zastanowić nad etymologią tego słowa: *Gwarancya*; to gdy od słowa Tudewskiego pochodzi *Gwarra*, co znaczy zaręczenie; a że zaręczenie tylko od trzeciego bydź może; Zatym Gwarant nie wezwany prawa niema mowić.

Lecz ieźli dawnieyszym Rzymian obyczaiem, którym świat ieszcze był mały, chcą swych Przymierzeńców w swe zamienić Prowincye; Niech sama Moskwa zastanowi się, iż swą ogromnością stać się innych Barbarzyńców

http://rcin.org.pl

rzyńców może łupem; Przyiaźń tu Moskiewska stosowaną do Rzymiańskiey zupełnie bydź może.

Wszak opiekowanie się nad Grecyą i Egiptem sprawiły ie Prowincyami Rzymskiemi... Pokoy drugi Punicki odiął Kartaginie Woienne okręty; a Pokoy czyli Traktat 1775. przeszkodę Nam stanowi powiększenia Woyska nad trzydzieści tysięcy. Lecz na coż Nam dawne przepatrywać dzieie? czyż nie czuiem, że Moskwa sobie naywyższość zachowuie, i w Petersburgu, a nie w Warszawie chce mieć stanowione Prawa dla Rzpltey.

Słyszałem szanowne dla mnie Głosy, iż rzecz byłaby dobra do zrzucenia haniebnego Nam iarzma, lecz że pora ieszcze nie przyszła.

Możeż bydź szczęśliwsza dla Polski pora, gdy mimo wszelkie nadzieie, Nam wierny Przyiaciel Turczyn mężnie stawa Moskwie? Możeż bydź szczęśliwsza pora, gdy Sąsiedzi Nasi, waśniąc się, iedni pozwalaią i zachęcaią, byśmy wzrastali, drudzy niedołężnego Głosu swego względem zmocnienia się Naszego podnieść nie poważaią się; lecz knowaią na

http://rcin.org.pl

przeciwko Nam, abyśmy w tym czasie udzielności naszey nie zachowali.

A ieźli Soiuszu nie mamy, ów Prus, Anglii, Hollandyi otworem dla nas stawa, i stać się możemy Uczestnikami dzieła nieśmiertelnego, dzieła Ligi Rzeszy Niemieckiey, gdzie *suum cuique* świętą zostaiąc Dewizą, zaręczyć wiecznie może Naszą existencyą.

Że zaś żadna existencya Kraiu bez Woyska i Władzy iego bydź nie może, przeto naypilnieyszą rzeczą sądząc wybieranie Kommissyi, piszę się: ażeby iak nayprędzey ustanowioną była.

Tych zaś, ktorzy mowią, iż tu rzecz idzie o Prawa Kardynalne, niech mi się godzi zapytać, coż iest Kardynalnieyszego? coż iest świętszego nad Wolność? będzież-li Ona, ieżeli pod tym czołganiem się zapytywać się Posła Rossyiskiego będziem, iakie dalsze kroki Prawodactwa Naszego uczyniem? a podług woli Jego nieuwolniczym torem sprawować się zechcemy?

Co zaś do toczącey się materyi *in Turno* daię Votum we czterech kreskach *affirmativè*.

http://rcin.org.pl
1812

http://rcin.org.pl

XVIII-2-1169

http://rcin.org.pl